

Methodes van noteren bij het inventariseren van broedvogels

Door F. Bloem

Daar er thans door velen wordt meegewerkt aan het inventariseren van broedvogels, lijkt het mij dienstig in breder kring bekendheid te geven aan de methode van noteren, die wij in de Vogelwerkgroep Haarlem reeds sinds 20 jaar toepassen en die ook door enige andere groepen wordt gevolgd en zeer praktisch wordt bevonden. Laten we als voorbeeld nemen het inventariseren van een bebost terrein op zangvogels aan de hand van de zingende mannetjes. Het principe is nu, dat wij op onze rondgang door het terrein elke zingende vogel op terreinkaartjes intekenen, en wel elke soort op een apart kaartje. We doen dit met behulp van bepaalde tekens, zodanig dat daarmee niet alleen de plaats, maar ook de datum van waarneming wordt aangegeven. Die tekens zien er als volgt uit δ σ α . Op de plaats waar de vogel zingt tekenen wij namelijk het kleine cirkeltje op de kaart en daaraan een wijzertje dat aangeeft in welk gedeelte van de maand de waarneming gedaan is. Daartoe verdelen we de maand in acht delen. Voor het eerste achtste deel laten we het streepje naar het kaartnoorden wijzen, dus zo δ ; voor het tweede achtste deel naar het noordoosten, σ en zo het hele cirkeltje rond. Om de maanden te onderscheiden werken we elke maand met een andere kleur potlood of balpen.

Als we een vogel hebben ingetekend en we op een volgende rondgang op de zelfde plaats de zelfde soort vogel weer horen zingen, tekenen we aan het zelfde cirkeltje een wijzertje erbij aan, en zo vervolgens, uiteraard steeds met de kleur waarmee we in die maand werken. Het schema voor deze tijdsaanduiding kan men als volgt nemen:

Delen van de maand		De kleuren van de maanden	
1 - 4	δ	N	maart: gewoon potlood
5 - 8	σ	NO	april : blauwe balpen
9 - 12	α	O	mei : rode balpen
13 - 16	α	ZO	juni : groene balpen
17 - 20	α	Z	
21 - 24	β	ZW	
25 - 27	β	W	
28 - 30/31	β	NW	

Als het geen zingende vogel betreft, maar bijvoorbeeld een alarmerende vogel, dan plaatst men aan het eind van het wijzertje een letter A. een nestvondst kan men aangeven met de letter N (en eventueel aantal eieren en/of jongen) en andere aantekeningen.

Nu zult u zeggen, moet ik met zoveel kaartjes het veld in als er vogelsoorten te verwachten zijn, en dan steeds bij elke waarneming het betreffende kaartje opzoeken? Inderdaad, maar dan moeten we van te voren wel even wat huisvlijt gaan bedrijven. Eerst moeten we zorgen een voldoende aantal werkkaartjes van het terrein te krijgen op een schaal van tussen de 1 : 2500 en 1 : 10 000 al naar de bevolkingsdichtheid van de vogels in het gebied; men moet namelijk ruimte hebben om ze in te tekenen. Van de kaartjes maken we een boekje. Daartoe vouwen we elk kaartje dubbel, de bedrukte kant naar binnen, maar de vouw iets links van het midden van de lange zijde, zodat de rechterzijde na het vouwen

ongeveer 2 cm uitsteekt buiten de linkerkant van het kaartje; dit moet zoveel mogelijk een blanco strook zijn. Na het vouwen gaan we de blaadjes op elkaar plakken. We leggen een kaartje neer en smeren er wat lijm op, in de eerste plaats bij de vouw; helemaal tot aan de rechterkant hoeft echt niet. Dan leggen we er een volgend kaartje op, drukken het aan, weer insmeren, volgend blad erop enz., totaal bijvoorbeeld 25 kaartjes. Dan om het geheel een omslag van een dossiermap, dat er ook aangelijmd wordt door de rechterbinnenkant van het omslag in te smeren en het binnenwerk er in te leggen.

Nu nog een klapper maken om snel de vogelsoort te kunnen opslaan. Daarvoor dient de uitstekende strook. Die wordt nu uitgesneden met behulp van een scheermesje of houtsnijmesje langs een glazen liniaal en onder het af te snijden blaadje een dik stuk karton. Eerst het bovenste kaartje, karton er onder en de strook afsnijden op het bovenste 1/25 deel na, dat er aan blijft zitten om de vogelnaam erop te schrijven. Dan het karton onder de bovenste twee kaartjes leggen en van het tweede kaartje de strook afsnijden op het bovenste 2/25 deel na, enz. Geef voor het gemak die verdeling van de hoogte in 25 delen met streepjes aan boven op het eerste blaadje links van de strook. Als zo alle kaartjes afgesneden zijn, hebt u rechts in het boekje onder elkaar de tabs, waarop u voor elk blaadje de vogelsoort kunt schrijven. In het veld kunt u nu steeds snel het gewenste kaartje opslaan. Het kan dienstig zijn sommige veel voorkomende soorten nog met een overeenkomstige kleur te onderstrepen of te omlijnen, bijvoorbeeld Roodborst met rood, Fitis met geel en dergelijke. Het meest praktische is om de alfabetische volgorde aan te houden.

Vooraan in het boekje geeft u het schema aan van de verdeling van de maand en de kleuren voor de verschillende maanden. Daar kunt u ook elk bezoek aan het terrein noteren met de datum (het betreffende teken ervoor zetten), de tijd van de dag, de weersomstandigheden, of de vogels goed zongen e.d.

Het aantal kaartjes dat men zo tot een boekje kan maken, is toch niet meer dan ± 25 . Indien er op uw terrein meer vogelsoorten voorkomen, moet men dit oplossen door in sommige gevallen twee of meer soorten op één kaartje te zetten. Ter onderscheiding krijgen de andere soorten dan inplaats van een rondje een vierkantje of een driehoekje, wat men dan natuurlijk op het betreffende blaadje vóór de vogelnamen aangeeft. Tevens kan het onderste blad voor 'diversen' gereserveerd worden, voor soorten die zeldzaam voorkomen, maar dan moet wel bij elke waarneming de soortnaam erbij geschreven worden.

U zult al begrepen hebben, dat men zo al inventariserende het hele bestand van elke soort op de kaartjes ziet verschijnen. Het grote voordeel van het systeem is, dat men de hele administratie op een eenvoudige manier in het veld doet, de soortnamen niet steeds hoeft op te schrijven en thuis niets hoeft uit te werken. Alles ligt vast, de plaats en ook de datum van waarnemen, aangenomen dat men het zelfde gebied niet meer dan één maal in het zelfde maandgedeelte bezoekt.

Er zijn misschien vele vogelaars die opzien tegen te veel administratieve rompslomp, maar met behulp van deze methode kunnen ook die heel plezierig een terreintje in hun buurt inventariseren. En als men het dan meerdere jaren achteréén doet, wordt het nog interessanter als men de resultaten van de verschillende jaren met elkaar vergelijkt.

Aan het eind van de broedtijd gaan we natuurlijk wel op de kaartjes voor elke vogelsoort beoordelen welke rondjes (of viertkantjes of driehoekjes) we als een broedterritorium kunnen tellen, welke tekenjes die bij elkaar

in de buurt zitten gecombineerd moeten worden (dit betreft altijd waarnemingen van verschillende dagen) en welke gevallen men als doortrekkers moet beschouwen; dit laatste heeft meestal betrekking op éénmalige waarnemingen in de tijd dat de soort nog doortrekt. We maken dan een rapport van de inventarisatie met een lijst van het aantal vastgestelde territoria per soort. En vergeet dan niet een kopie daarvan in te sturen aan het Rijksinstituut voor Natuurbeheer (RIN) Kasteel Broekhuizen te Leersum, dat van deze gegevens een goed gebruik kan maken en er zeer veel prijs op stelt.

● F. Bloem, Veldlaan 8, Aerdenhout

Zilveren Anjer toegekend aan H. F. de Boer

Op 25 juni 1974 is in het koninklijk paleis op de Dam te Amsterdam door Z.K.H. de Prins der Nederlanden voor de vijftiengtigste keer de Zilveren Anjer (Prins Bernhard Fonds 1974) uitgereikt. Voor deze onderscheiding kwam ook in aanmerking de heer H. F. de Boer, geboren in 1918, en directeur van gemeentewerken van Achtkarspelen. Hij ontvangt deze onderscheiding voor zijn uitvoerige studies en publicaties op het gebied van de ornithologie en voor zijn activiteiten als voorzitter van 'It Fryske Gea', de vereniging tot behoud van natuurmonumenten in Friesland. Al van jongsaf had de heer De Boer buitengewone belangstelling voor de natuur. Hij heeft zich ontwikkeld tot een uitermate deskundige op dit gebied, speciaal voor wat betreft de vogelkunde. Van zijn hand verschenen de boeken — in het Fries — Fûgelfjild (1972) en Fûgelflecht (1973) (zie ook 'Het Vogeljaar' 20, pag. 174). Talrijk zijn ook de lezingen die hij heeft gehouden en zijn in diverse bladen verschenen artikelen en foto's over de natuur, de vogelwereld, bloemen en geologische onderwerpen. Door zijn geweldige energie en bijna professionele inbreng, is onder voorzitterschap van de heer De Boer 'It Fryske Gea' uitgegroeid tot een instituut van grote betekenis, zowel voor de bevolking als voor de verschillende overheden, aan wie de vereniging dikwijls advies uitbrengt over zaken betreffende het landschap en natuurbescherming. Onze felicitaties aan de heer De Boer die tevens hoofdbestuurslid

is van de Bond van Friese Vogelbeschermingswachten en daarin een belangrijke rol heeft gespeeld en nog speelt.

Achteruitgang van Grasmus in Italië vastgesteld

In een artikel 'Le catture del Beccafico' (Sylvia borin Boddaert) in alcuni impianti di uccellazione in Italia' door Ettore Bassini (nr. 54 Ricerche di Biologia della Selvaggina van het Laboratorio di Zoologia Applicata alla Caccia - Bologna) dat in 1973 (40 pag.) verscheen, wordt melding gemaakt dat uit analyses van de vangsten van de Grasmus in enkele vogelvangplaatsen in Italië is komen vast te staan dat er in de laatste jaren een duidelijke teruggang van het aantal Grasmussen aan te wijzen valt, terwijl ze in de jaren 1930-1940 aanzienlijk talrijker waren. Ofschoon de vangstcijfers in augustus hoog zijn, overtreffen toch nog de aantallen in september.

In tegenstelling tot andere gebieden duurt de doortrek tot in oktober. Van deze soort is niet het verschijnsel van de vroege doortrek door Lombardije in verhouding tot de andere regionen vastgesteld, zoals bijvoorbeeld van Zanglijster, Vink, Sijs, Merel en Appelvink.
J. T.

Botter 'Octopus'. Zeil-zwerftochten op de wadden. Iets aparts voor natuurliefhebbers, die een week zonder luxe overleven. Prijs met kost f 180,— per week. Vraag folder bij J. van Boven, Middenstreek 50, Schiermonnikoog of bel 05195 - 372.

De redactie bedankt allen van deze plaats voor de prettige en aardige reacties die zijn ontvangen bij de uitgave van het jubileumnummer ter gelegenheid van 75-jarig 'Vogelbescherming' in Nederland. Hieronder laten wij enkele correcties volgen:

pag. 602: onderschrift foto, 3e regel: Alophe wordt Adolphe.

pag. 610: 2e regel onderschrift foto en verder wordt: en intensivering van waterrecreatie de stand achteruit gaat.

pag. 680: foto-onderschrift wordt: De Monnikskapgier of Kapgier (Necrosyrtes monachus) komt nog veelvuldig voor in Afrikaanse steden en dorpen.

pag. 721: bovenste regel: Als een rustgebied beschouwen.

pag. 726: op één na onderste regel achter 'decoy duck' geen vraagteken maar een uitroepeteken.

pag. 728: Bij het onderschrift toevoegen: Voereenden in een pijp.

pag. 732: 15e regel van onderen lees voor "dierbare": dierlijke.

pag. 747: 26e regel van onderen vervalt.